

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 16.2.2009
KOM(2009) 76 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI

dėl konsultacijų su Gvinėja pagal Kotonu susitarimo 96 straipsnį pradžios

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI

dėl konsultacijų su Gvinėja pagal Kotonu susitarimo 96 straipsnį pradžios

1. PAGRINDINIAI FAKTAI

Pablogėjus demokratijos ir teisinės valstybės padėčiai Gvinėjoje, 2004 m. kovo 20 d. ES pradėjo konsultacijas pagal Kotonu susitarimo 96 straipsnį. Konsultacijos baigtos 2005 m. balandžio 14 d. Gvinėjai prisiėmus tam tikrus išipareigojimus. Išipareigojimų vykdymo laikotarpiu pradėtas politinis dialogas, kurį papildė stebėjimo misijos. Atsižvelgiant į tai, kad buvo vėluojama vykdyti svarbiausią išipareigojimą – surengti parlamento rinkimus (buvo laikoma, kad kitų išipareigojimų įvykdymo lygis priimtinas), iš pradžių nustatytas 3 metų laikotarpis pratęstas ketveriems metams iki 2009 m. balandžio 14 d.

2008 m. gruodžio 23 d. paskelbus apie Prezidento L. Conté mirtį ir Nacionalinės asamblėjos pirmininko Aboubacar Somparé paskyrimą laikinuoju valstybės vadovu, po kelių valandų įvykdytas karinis perversmas vadovaujant chuntai *Nacionalinė demokratijos ir vystymosi taryba (CNDD)*, kurią sudarė 26 kariškiai ir 6 civiliai asmenys. CNDD paskelbė sustabdanti konstitucijos galiojimą ir profesinių sąjungų bei politinių partijų veiklą, paleidžianti respublikos institucijas ir įvedanti neparastą padėtį siekdama valdyti šalį, kol bus sudaryta pereinamojo laikotarpio vyriausybė. CNDD savo štabą įkūrė Konakryje esančioje karinėje stovykloje *Alpha Yaya* ir pirmininku išsirinko kapitoną *Moussa Dadis Camara*, kuris save laiko respublikos prezidentu. CNDD nurodė šias valstybės perversmo priežastis: valstybės lėšų grobstymas, išsisknijusi korupcija, vyriausybės ir nacionalinės asamblėjos neteisėtumas, vyriausybės veiksmų nebaudžiamumas ir anarchija valstybės institucijose, dėl kurios šalyje susidarė katastrofiška padėtis. Dėl to chunta apkaltino A. T. Souaré vyriausybės narius ir respublikos institucijas. Atsižvelgiant į visuotinį norą nutraukti L. Conté režimą ir nuogąstavimą, kad padėtis šalyje taps nestabili, CNDD atėjimą į valdžią palankiai vertino Gvinėjos gyventojai, įskaitant pagrindinių politinių partijų, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės vadovus.

Vykdant valstybės perversmą reorganizuota armija, visų pirma atstatydinti generolai. CNDD paskelbė ketinanti iki 2010 m. pabaigos surengti prezidento ir parlamento rinkimus ir paragino politines partijas ir pilietinės visuomenės atstovus siūlyti taikaus perėjimo prie konstitucinės ir demokratinės tvarkos būdus. Jie pasiūlė planą surengti rinkimus iki 2009 m. pabaigos.

2008 m. gruodžio 31 d. CNDD pirmininkas ministru pirmininku paskyrė Kabiné Komara, tarptautinio masto aukšto lygio banko tarnautoją, kad šis suformuotų pereinamojo laikotarpio vyriausybę. Prieš tai buvo paskirti 3 laikinieji ministrai: generolas Toto Camara (saugumo ir civilinės saugos ministras), pulkininkas Sékouba Konaté (gynybos ministras ir kapitonas Claude Pivi¹ (prezidento apsaugos ministras). Šie trys asmenys, taip pat CNDD pirmininkas, yra pagrindiniai CNDD nariai. Sausio 14 d. ministras pirmininkas paskelbė, kad sudaroma 28 ministrų pereinamojo laikotarpio vyriausybė. Pirmuosiuose pareiškimuose CNDD skelbė, kad vyriausybę sudarys civiliai, tačiau iš tiesų joje yra 10 kariškių (daugiausia CNDD nariai)²,

¹ Šis asmuo laikomas 2008 m. gegužės mėn. maišto armijoje organizatoriumi ir pagrindiniu 2008 m. gruodžio mėn. perversmo sumanytoju. Kelių šaltinių duomenimis, jis susijęs su neteisėta prekyba narkotikais.

² Pastebėtina, kad generolas Toto Camara ir pulkininkas S. Konaté liko savo pareigose, o kapitono C. Pivi, kurio nebuvo ministrų sąrašė, paskyrimas neseniai patvirtintas dekretu.

tarp kurių ir pagrindinių sričių ministrai: teisingumo, saugumo, gynybos, prekybos ir finansų. Respublikos prezidento institucijai tiesiogiai pavaldžios keturios pagrindinės ministerijos (nacionalinės gynybos, statybos ir teritorijų planavimo, finansų, taip pat specialiųjų tarnybų ir kovos su narkotikais)³. Ministrų sąrašė nėra nė vieno politinių partijų, profesinių sąjungų ar pilietinės visuomenės atstovo. Pranešdamas apie šiuos paskyrimus, CNDD pirmininkas pasakė kalbą, kurioje paskelbė keletą reformų, skirtų nacionalinės ekonomikos problemoms spręsti, visuomenės dorovei ugdyti ir administravimui modernizuoti, visų pirma tokiose srityse kaip vandens ir elektros sektorius, užimtumas, pinigų politika, mokesčiai, apsirūpinimo maistu užtikrinimas, valstybės finansai, kalnakasybos sektoriaus valdymas ir kova su korupcija. Šioje kalboje neužsiminta apie rengimąsi organizuoti perėjimo prie demokratijos procesą. Paskui įkurta *Teisinė taryba* bei *Strateginių nacionalinės ekonomikos sektorių audito ir priežiūros komitetas*.

Europos Sąjunga, Afrikos Sąjunga, Vakarų Afrikos valstybių ekonominė bendrija (CEDEAO), Jungtinės Valstijos ir Nigerija pasmerkė valdžios perėmimą jėga ir pareikalavo, kad CNDD atkurtų konstitucinę tvarką. Sustabdyta Gvinėjos narystė Afrikos Sąjungoje, CEDEAO ir Tarptautinėje frankofonijos organizacijoje. Jungtinės Valstijos sustabdė bendradarbiavimą, išskyrus humanitarinę pagalbą ir perėjimą prie demokratijos remiančias priemones, ir pareikalavo, kad pereinamojo laikotarpio vyriausybė paskelbtų rinkimų datas. Tačiau režimui pritarė Libija, Senegalas, Mauritanija ir Gambija. Siekdama paspartinti perėjimo procesą, CEDEAO ėmėsi tarpininkauti tariantis su karine valdžia. Be to, įvykdytos Afrikos Sąjungos, JTO, Prancūzijos ir Europos Sąjungos misijos, kurių metu siekta to paties tikslo – pabrėžti būtinybę kuo greičiau surengti rinkimus ir apsaugoti demokratijos principus.

2. 2009 M. SAUSIO 14–16 D. STEBĖJIMO MISIJOS PAGAL 96 STRAIPSNĮ IŠVADOS

Ši tiriamoji misija įvykdyta jau vykstant konsultacijoms pagal Kotonu susitarimo 96 straipsnį, o jos pagrindinis tikslas buvo išnagrinėti politinę padėtį po karinio perversmo ir pasiūlyti tinkamas tolesnes priemones, visų pirma atsižvelgiant į galimas naujas konsultacijas pagal 96 straipsnį. Misija surengta ir įvykdyta dalyvaujant Afrikos Sąjungai ir CEDEAO. Misijos išvadas galima apibendrinti taip:

- Susirūpinimas dėl perversmo organizatorių ketinimų ir abejonės dėl realaus jų noro vykdyti perėjimo prie demokratijos procesą.
- Abejonės dėl CNDD vieningumo ir susirūpinimas, kad dėl vidinių nesutarimų kils didelė naujo valstybės perversmo grėsmė.
- Vis mažėjantis politinių partijų, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės pasitikėjimas CNDD ketinimais, vis mažiau realių galimybių vykdyti perėjimo prie demokratijos procesą.
- Itin vilkinamas rinkėjų registravimo procesas.
- Pavojus, kad greitai pablogės žmogaus teisių padėtis (profesinių sąjungų bei politinių partijų veiklos sustabdymas, ginkluotųjų pajėgų smurtavimas, „raganų medžioklės“ grėsmė) ir kad kils Gvinėjos gyventojų reakcija (demonstracijos).

³ Pasak CNDD pirmininko, finansų ministerija pavaldi prezidento institucijai, kad būtų galima vykdyti nuodugnesnę valstybės finansų kontrolę, o statybos ir teritorijų planavimo ministerija – nes būtina kontroliuoti valstybinės žemės pardavimą ir viešųjų statybos sutarčių sudarymą. CNDD pirmininko manymu, dabar šių ministerijų tarnybos nėra pakankamai patikimos. Paradoksalu, kad kalnakasybos ministerija nėra pavaldi prezidento institucijai.

- Chuntai palaipsniui perėmus finansų įstaigų, centrinio banko, finansų ministerijos ir muitinių kontrolę gali sustingti arba sulėtėti ekonominė veikla.
- Sunkios perėjimo proceso techninės ir įgyvendinimo sąlygos, painiava dėl proceso organizavimo būdo. Vis dėlto, atsižvelgiant į tam tikrus klausimus, dėl kurių sutariama, galima nustatyti galimo perėjimo proceso modelį.
- Svarbu toliau daryti spaudimą CNDD ir kuo greičiau surengti konsultacinius posėdžius pagal Kotonu susitarimo 96 straipsnį.

3. KOMISIJOS PASIŪLYMAS

Komisija remia 2008 m. gruodžio 31 d. pirmininkaujančios valstybės narės deklaraciją, kurioje pasmerkiamas valdžios perėmimas jėga, o Gvinėja raginama kuo greičiau pasiekti susitarimą ir vykdyti taikų bei organizuotą perėjimą prie demokratijos, visų pirma surengti prezidento ir parlamento rinkimus, kad institucijos kuo greičiau pradėtų veikti normaliai. Komisija pareiškia esanti pasirengusi paremti CEDEAO ir Afrikos Sąjungos veiksmus, kuriais siekiama paspartinti perėjimo procesą, visų pirma padėti surengti rinkimus.

2000 m. birželio 23 d. Kotonu pasirašyto, o 2005 m. birželio 25 d. Liuksemburge pataisyto AKR ir EB partnerystės susitarimo 9 straipsnio 2 dalyje apibrėžtos esminės nuostatos, kuriomis grindžiama partnerystė. Demokratijos, teisinės valstybės principai ir žmogaus teisės yra esminės susitarimo nuostatos, kuriomis remiamasi vykdant susitarimo šalių vidaus ir tarptautinę politiką. Atsižvelgdama į šį straipsnį ir į sąlygas, kuriomis Gvinėjoje karinė chunta paėmė valdžią, Komisija konstatuoja, kad šios esminės nuostatos buvo sunkiai ir akivaizdžiai pažeistos, ir laikosi nuomonės, kad ši padėtis yra ypatingos skubos atvejis pagal minėtojo susitarimo 96 straipsnio 2 dalies b punktą. Todėl Komisija mano, kad reikia pradėti konsultacijas su Gvinėjos valdžios institucijomis ir apsvarstyti galimus šios krizės sprendimo būdus siekiant atkurti konstitucinę tvarką. Šios konsultacijos bus surengtos pagal pataisyto Kotonu susitarimo 96 straipsnį, ir jose visų pirma bus siekiama su atitinkamomis valdžios institucijomis aptarti perėjimo planą, kuriame numatyta:

- visų šalių (CNDD, vyriausybės, politinių partijų, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės) susitarimas dėl perėjimo etapų;
- Nacionalinės pereinamojo laikotarpio tarybos, kuri dirbtų remdamasi sutarimu ir turėtų steigiamosios asamblėjos įgaliojimus bei teises, sukūrimas;
- teisinės sistemos (konstitucijos ir rinkimų įstatymų) atnaujinimas⁴;
- laisvų ir skaidrių parlamento ir prezidento rinkimų surengimas iki 2009 m. pabaigos;
- atskirų perėjimo plano nuostatų įgyvendinimo tvarkaraštis.

Bus laikoma, kad esminė perėjimo proceso nuostata – pagarba žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, imantis neatidėliotinų priemonių asmenų laisvei, saugumui ir žodžio laisvei užtikrinti, taip pat vengiant kankinimo ir nežmoniškų ar žeminančių veiksmų.

Vykstant tokiam dialogui Gvinėjos karinė chunta galės aiškiau išdėstyti savo ketinimus ir pasiūlymus, kaip išspręsti krizę, o Europos Sąjunga – nuspręsti, kaip remdamasi šiuo dialogu ji galėtų paremti iniciatyvas siekiant laikytis pataisyto Kotonu susitarimo 9 straipsnio 2 dalyje išdėstytų principų.

⁴ Įskaitant rinkėjų registravimo procesą ir rinkėjų sąrašo, kuriuo galėtų pasitikėti visos suinteresuotosios šalys, sudarymą.

Taigi Komisija siūlo Tarybai pakviesti Gvinėjos Respubliką dalyvauti konsultacijose pagal pataisyto Kotonu susitarimo 96 straipsnį, kaip siūloma pridedamame laiško projekte.

PRIEDAS

Briuselis,...

Gvinėjos Respublikos
Pereinamojo laikotarpio vyriausybės ministrui pirmininkui
Konakris
Gvinėja

PROJEKTAS

Gerbiamasis Ministre Pirmininke,

2008 m. gruodžio 31 d. deklaracijoje dėl valstybės perversmo Gvinėjoje, Europos Sąjungai pirmininkaujanti valstybė narė pasmerkė valdžios perėmimą jėga ir paragino Gvinėją kuo greičiau pasiekti susitarimą ir vykdyti taikų, organizuotą perėjimą prie demokratijos, visų pirma surengti prezidento ir parlamento rinkimus, kad institucijos kuo greičiau pradėtų veikti normaliai.

Toje pačioje deklaracijoje Europos Sąjungai pirmininkaujanti valstybė narė pareiškia esanti pasirengusi paremti CEDEAO ir Afrikos Sąjungos veiksmus, kuriais siekiama paspartinti perėjimo procesą, visų pirma padėti surengti rinkimus.

Taikydami Kotonu susitarimo 96 straipsnio 2 dalies b punktą ir laikydamiesi nuomonės, kad buvo rimtai ir akivaizdžiai pažeistos esminės šio susitarimo 9 straipsnio nuostatos, Bendrijos ir ES valstybių narių vardu kviečiame Jūsų šalį dalyvauti konsultacijose, siekiant, kaip numatyta susitarime, nuodugniai išnagrinėti padėtį ir prireikus ją ištaisyti. Šios konsultacijos bus surengtos pagal pataisyto Kotonu susitarimo 96 straipsnį, ir jose visų pirma bus siekiama su atitinkamomis valdžios institucijomis aptarti perėjimo planą, kuris be kita ko, galėtų būti įgyvendinamas tokiais etapais pagal atitinkamą tvarkaraštį:

- visų šalių (CNDD, vyriausybės, politinių partijų, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės) susitarimas dėl perėjimo etapų;
- Nacionalinės pereinamojo laikotarpio tarybos, kuri dirbtų remdamasi sutarimu ir turėtų steigiamosios asamblėjos įgaliojimus bei teises, sukūrimas;
- teisinės sistemos (konstitucijos ir rinkimų įstatymų) atnaujinimas⁵;
- laisvų ir skaidrių parlamento ir prezidento rinkimų surengimas iki 2009 m. pabaigos;
- atskirų perėjimo plano elementų įgyvendinimo tvarkaraštis.

Bus laikoma, kad esminė perėjimo proceso nuostata – pagarba žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, imantis neatidėliotinų priemonių asmenų laisvei, saugumui ir žodžio laisvei užtikrinti, taip pat vengiant kankinimo ir nežmoniškų ar žeminančių veiksmų.

Siūlome artimiausiu laiku, susitarus dėl visiems tinkamos datos, surengti šias konsultacijas Europos Sąjungos Tarybos pastate Briuselyje. Šios konsultacijos suteiktų galimybę Gvinėjai tiksliau išdėstyti, kaip ji ketina skubiai ir taikiai atkurti demokratiją taikydama esamas teises priemones ir visiškai laikydamasi Konstitucijos, ir nustatyti tinkamas priemones šiam perėjimui palengvinti.

⁵ Įskaitant rinkėjų registravimo procesą ir rinkėjų sąrašo, kuriuo galėtų pasitikėti visos suinteresuotosios šalys, sudarymą.

Pagarbiai

Tarybos vardu

Komisijos vardu

Kopijos: AKR ir ES Ministrų Tarybos pirmininkui
AKR Ambasadorių komiteto pirmininkui
AKR valstybių grupės generaliniam sekretoriui